

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА**

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
(третій освітньо-науковий рівень)
зі спеціальності 051 Економіка
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Черкаси - 2023

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У концепцію фахового вступного випробування для здобувачів третього освітнього рівня, які вступають до Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова за освітньо-науковою програмою 051 "Економіка", покладено систему компетенцій, що складають нормативну частину змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівців.

Формою фахового вступного випробування у Східноєвропейському університеті імені Рауфа Аблязова є письмовий екзамен.

Технологія конструювання стандартизованих засобів об'єктивного контролю рівня професійної підготовки здобувачів третього освітнього рівня базується на використанні технологій стандартизованого контролю.

Вступне фахове випробування є засобом об'єктивного контролю якості вищої освіти підготовки Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова освітнього ступеня «Магістр» (освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»).

Рівень фахової підготовки встановлюється опосередковано за допомогою різних за формою завдань і складається з теоретичної частини.

Фахове вступне випробування передбачає:

- вміння систематизувати теоретичні і практичні навички, отримані здобувачем вищої освіти за весь період навчання за спеціальністю 051 – Економіка;
- вільно володіти методиками теоретичного дослідження при розв'язанні конкретних задач з різних предметних областей;
- вміння працювати на рівні сучасних інформаційних технологій;
- підготовленість здобувача вищої освіти для самостійного аналізу та викладу матеріалу, вміння захищати свої знання перед екзаменаційною комісією;
- вміння аналізувати, досліджувати проблему (задачу) за допомогою нових методів, будувати математичну модель, синтезувати та узагальнювати накопичений в процесі аналізу матеріал, а також розробляти певні рекомендації.

Фахове вступне випробування проводиться як комплексна перевірка знань та умінь з дисциплін професійного напрямку.

На підставі виконання фахового вступного випробування комісія оцінює знання та вміння з дисциплін професійного напрямку і приймає рішення про прийом здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня для навчання за даною спеціальністю.

Перелік дисциплін, що входять до програми фахового вступного випробування

Дисципліни, які входять до іспиту:

- Політична економія;
- Економіка підприємства;
- Управління потенціалом.

II СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Розділ I Політична економія

Тема 1. Предмет і метод політичної економії

Виникнення та етапи розвитку політичної економії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет політичної економії. Тлумачення предмета політичної економії різними школами. Економічна теорія і політична економія: проблеми взаємозв'язку.

Закони, принципи і категорії політичної економії. Система економічних законів. Позитивна і нормативна політична економія. Метод політичної економії. Загальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції політичної економії. Політична економія і економічна політика. Місце політичної економії в системі економічних наук

Тема 2. Виробництво матеріальних благ та послуг

Виробничі можливості суспільства і потреби. Виробництво і його основні чинники. Межа виробничих можливостей. Обмеженість ресурсів. Продукт виробництва.

Тема 3. Економічні потреби і інтереси

Економічні потреби суспільства, їх сутність і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб. Корисність продукту. Об'єктивна і суб'єктивна корисність продукту. Закон спадної граничної корисності продукту.

Економічний інтерес, його сутність і функції. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.

Тема 4. Товарне виробництво. Товар і гроші

Проста і розвинена форми товарного виробництва. Спільні риси та відмінності. Функціонування товарного господарства та його закони. Виникнення і розвиток грошових відносин. Сутність грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей.

Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обігу. Сталість грошового обігу. Грошові реформи, гроші, ціна та інфляція.

Еволюція грошей. Сучасна грошова система.

Тема 5. Економічна система суспільства

Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Критерії розвитку продуктивних сил.

Суспільний поділ праці і структура продуктивних сил. Виробнича функція та її складові.

Економічні відносини та їх суб'єкти. Структура економічних відносин. Соціально-економічні відносини. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини. Економічний устрій: сутність і місце в економічній системі. Методологічні аспекти механізму дії і використання економічних законів людьми. Типи та еволюція економічних систем. Формаційний і загальноцивілізаційний підходи до типізації суспільства.

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження

Первісне нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні.

Перетворення грошей у капітал. Загальна формула руху капіталу. Капітал як економічна категорія. Альтернативні теорії капіталу. Капітал і праця. Трудові відносини: сутність і структура. Наймана праця. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти. Винагорода за працю. Заробітна плата: сутність, форми системи. Теорії заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Продукт праці та заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії

Тема 7. Витрати виробництва і прибуток

Витрати виробництва як передумова виробництва. Сутність та економічне значення витрат виробництва. Теорії витрат виробництва. Суспільні витрати виробництва. Економічні і бухгалтерські витрати та їх структура. Валові, середні та граничні витрати.

Витрати виробництва, вартість товару і його ціна. Альтернативні підходи. Прибуток як економічна категорія. Теорії прибутку. Норми прибутку і чинники, що на нього впливають.

Тема 8. Ринок, його суть та функції

Інституціональні основи ринкової економіки. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Визначення ринку: альтернативні теорії. Функції ринку. Умови формування і розвитку ринку.

Попит і пропонування. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції.

Конкуренція та її сутність. Функції та форми конкуренції. Конкуренція і монополія. Конкуренція і моделі ринків. Особливості ринкових відносин в Україні.

Тема 9. Домогосподарства

Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Сектор домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Витрати на споживання. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів.

Тема 10. Підприємство, як товаровиробник

Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сектор ділових підприємств. Форми і види підприємств. Капітал підприємства. Масштаби підприємства. Концентрація та централізація капіталу. Кругообіг капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу. Оборот капіталу підприємства. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація. Сутність підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва.

Валовий дохід, його сутність та структура. Підприємницький дохід. Значення прибутку в розвитку підприємництва. Роль підприємства і підприємництва в ринковій економіці.

Тема 11. Галузеві особливості виробництва

Аграрне виробництво — особлива сфера вкладання капіталу і праці. Відносини власності в сільському господарстві. Агропромисловий комплекс. Земельна рента та її форми: оренда землі, ціна землі.

Форми господарювання в сільському господарстві та їх особливості в різних країнах. Особливості концентрації та централізації виробництва і капіталу в сільському господарстві.

Рентні відносини. Земельна рента та її форми. Абсолютна, диференціальна і монопольна рента. Ринок земельних ресурсів в Україні і ціна землі. Ціна на сільськогосподарську продукцію. Державна підтримка сільського господарства

Тема 12. Суспільне відтворення

Сутність і види економічного відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи. Просте і розширене відтворення. Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту. Методологічні аспекти системи національних рахунків.

Валовий внутрішній продукт, його сутність і відтворювальна структура. Чистий національний продукт і національний дохід. Концепції національного доходу.

Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі.

Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби і особливості тіньової економіки в Україні. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення багатства і шляхи розв'язання екологічних проблем.

Тема 13. Держава та її економічні функції

Сутність і ознаки змішаної економічної системи. Приватний, акціонерний і державний сектори економіки. Межі ринку. Державне регулювання економіки.

Сучасні методи державного регулювання змішаної економіки. Розподіл державою національного доходу і ресурсів. Межі державного втручання в регулювання економічного відтворення. Роль держави в регулюванні цін. Регулювання заробітної плати. Профспілки і ринок праці. Колективні договори між підприємцями і трудовими колективами. Заробітна плата та її динаміка.

Тема 14. Економічний розвиток та його чинники

Економічне зростання та економічний розвиток. Заощадження, нагромадження та інвестиції. Роль інвестицій в економічному зростанні.

Матеріальні чинники економічного зростання. Науково-технічна революція та її роль в економічному зростанні. Теорії і моделі економічного зростання.

Економічне зростання та економічні цикли. Економічні кризи та їх причини. Теорії циклів: дискусійні проблеми. Продуктивність праці та економічне зростання. Чинники підвищення продуктивності праці.

Особливості розвитку економіки в Україні.

Тема 15. Суть і структура світового господарства

Світове господарство: його сутність та структура. Розвинуті країни ринкової економіки. Країни, що розвиваються. Країни з перехідною економікою.

Міжнародний поділ праці і спеціалізація. Міжнародні економічні відносини.

Інтернаціоналізація господарських відносин і продуктивних сил. Транснаціональні корпорації та їх роль.

Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу. Європейське економічне співтовариство і його місце у світовій економіці.

Тема 16. Економічні аспекти глобальних проблем

Причини виникнення та сутність глобальних проблем. Економічне зростання та глобальні проблеми. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем.

Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем. Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн.

Міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Розділ II Економіка підприємства

Тема 1. Теорії та моделі підприємств

Концепції підприємства. Неокласична теорія підприємства. Інституціональна теорія підприємства. Еволюційна теорія підприємства. Підприємницька теорія підприємства.

Моделі підприємства. Підприємство як виробничо-технічна система. Організаційна система підприємства. Підприємство як соціальна підсистема суспільства. Економічна модель підприємства. Інформаційна підсистема підприємства. Підприємство як виробничо-екологічна підсистема. Адміністративно-правовий статус підприємства.

Типи підприємств. Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на стан підприємства.

Тема 2. Основи підприємницької діяльності

Підприємництво як сучасна форма господарювання. Підприємництво і бізнес. Структурно-елементна характеристика підприємництва. Підприємницька діяльність: функції, напрями й принципи здійснення. Типологія виробничої та посередницької підприємницької діяльності.

Договірні взаємовідносини й партнерські зв'язки в підприємницькій діяльності. Сутнісна характеристика та класифікація договорів. Класифікація підприємницьких договорів за сферами діяльності. Форми співробітництва партнерів у підприємницькій діяльності. Характеристика партнерських зв'язків.

Міжнародна підприємницька діяльність: поняття, суб'єкти, рівні та форми інтернаціоналізації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Спільні підприємства. Міжнародне спільне підприємство (МСП). Статут і типова схема техніко-економічного обґрунтування створення МСП. Регулювання міжнародної підприємницької діяльності: мета, функції. Національні органи регулювання. Міжнародні органи регулювання: банк міжнародних розрахунків (БМР), Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ). Складові елементи системи регулювання на національному та міжнародному рівні.

Тема 3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Підприємство: поняття, місія, цілі, напрями діяльності. Правові основи функціонування підприємства. Статут підприємства. Колективний договір.

Класифікація й структура підприємств. Види підприємств. Класифікація підприємств за ознаками: мета і характер діяльності, форма власності, національна належність капіталу, правовий статус та форма господарювання, галузево-

функціональний вид діяльності, технологічна цілісність і ступінь підпорядкування, розмір за чисельністю працівників. Виробнича структура і технологічна структура підприємств.

Організаційно-правові форми підприємств: одноосібне володіння, господарське товариство, корпорація (акціонерне товариство). Повні товариства, командитні товариства, товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю: ознаки й особливості.

Добровільні та інституціональні об'єднання підприємств. Основні види інтеграційних утворень: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, картель, синдикат, трест, холдинг, фінансово-промислова група.

Тема 4. Структура та управління підприємством

Методи управління діяльністю підприємств. Поняття й класифікація методів управління. Змістова характеристика окремих методів управління. Економічні методи управління. Соціально-психологічні методи управління. Організаційні методи управління.

Організаційні структури управління підприємствами. Загальна характеристика організаційної структури управління. Типи організаційних структур управління.

Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями. Система державного управління суб'єктами господарювання. Організація та взаємодія центральних органів виконавчої влади.

Тема 5. Прогнозування та планування діяльності підприємства

Прогнозування: суть і принципи. Типи прогнозування, їх характеристика. Нормативне й пошукове прогнозування. Евристичні методи прогнозування: метод експертних оцінок, метод «дерева цілей», метод оптимізації. Фактографічні методи прогнозування: екстраполяція, метод автокореляційних часових функцій, кореляційно-регресивний аналіз.

Планування: суть, основні принципи. Методи планування: нормативний, балансовий, економіко-математичний, графоаналітичний. Види планів, їхня структура і порядок розробки.

Суть та основні етапи стратегічного планування. Основні розділи стратегічного плану. Різновиди стратегій.

Тактичне планування. Структура та етапи розробки тактичного плану. Система показників.

Оперативно-виробниче планування: міжцехове і внутрішньоцехове планування, календарне планування, диспетчерування виробництва. Система оперативного планування та її елементи. Диспетчерський контроль і регулювання виробництва.

Бізнес-планування: сутність, призначення, структура бізнес-плану.

Тема 6. Обґрунтування виробничої програми підприємства

Виробнича програма підприємства та її показники. Завдання розроблення виробничої програми. Місце виробничої програми в системі планів господарсько-фінансового розвитку підприємства.

Показники виробничої програми: кількісні, якісні, натуральні, трудові і вартісні. Натуральні показники виробничої програми: обсяг продукції в натуральних одиницях за номенклатурою та асортиментом. Вартісні показники: товарна продукція, валова продукція, реалізована продукція, чиста продукція, умовно-чиста продукція, нормативно-чиста продукція, валовий оборот підприємства, внутрізаводський оборот, обсяг незавершеного виробництва.

Методи вимірювання показників чистої продукції, методи вимірювання показників виробничої програми підприємства.

Відносні показники виробничої програми: коефіцієнт товарності, коефіцієнт внутрішньовиробничого комбінування.

Обґрунтування виробничої програми. Забезпечення виробничої програми виробничими фондами, трудовими та матеріальними ресурсами. Обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю підприємства.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Оцінка персоналу. Загальна характеристика процесу оцінки персоналу. Комплексна оцінка персоналу. Специфічні складові оцінки робітників. Особливості комплексної оцінки керівників і спеціалістів.

Зарубіжний досвід формування та ефективного використання трудового персоналу.

Продуктивність праці. Сутність і вимірювання. Методи вимірювання продуктивності праці. Показники рівня продуктивності праці. Управління продуктивністю праці. Класифікація чинників для розрахунків зростання продуктивності праці.

Мотивація трудової діяльності. Система, моделі та методи мотивації. Принципи та порядок регулювання поведінки працівників.

Сучасна політика оплати праці. Поняття та функції. Механізм державного регулювання оплати праці. Основи організації оплати праці. Форми та системи оплати праці. Форми заробітної плати. Системи оплати праці.

Доплати й надбавки до заробітної плати.

Участь працівників у прибутках підприємства.

Тема 8. Основний капітал і виробничі фонди підприємства

Загальна характеристика капіталу і виробничих фондів. Сутність і види капіталу. Основний та оборотний капітал. Виробничі фонди підприємства. Поняття й склад основних фондів підприємства: економічна суть основних засобів; видова класифікація і структура основних фондів. Укрупнена класифікація основних фондів. Активна та пасивна частини основних виробничих фондів.

Форми обліку та методи оцінки основних фондів підприємства. Вартісна оцінка основних засобів: первісна, відновлена, залишкова, ліквідаційна, амортизована, балансова, середньорічна вартість основних фондів.

Знос та амортизація основних фондів. Знос основних фондів: фізичний і моральний. Амортизація. Амортизаційні відрахування. Норма амортизації. Групи основних фондів для здійснення процесу амортизації. Методи нарахування амортизації: прямолінійний метод, кумулятивний метод, метод прискореної амортизації, метод залишку, що знижується.

Відтворення основних фондів.

Ефективність відтворення та використання основних фондів. Показники використання основних фондів. Показники ступеня зносу основних фондів. Показники інтенсивності відновлення основних фондів. Показники ефективності використання основних фондів. Часткові показники використання основних фондів.

Напрями інтенсифікації відтворення основних фондів. Способи ефективного використання основних фондів.

Виробнича потужність підприємства та методи її визначення.

Тема 9. Оборотний капітал

Оборотні кошти підприємства. Оборотні кошти у сфері виробництва. Оборотні кошти у сфері обігу. Поняття оборотних фондів та оборотних коштів підприємства. Класифікація оборотних коштів підприємства. Склад оборотних коштів та структура. Оборотні фонди та їх економічна сутність. Склад і структура оборотних фондів. Виробничі запаси. Незавершене виробництво. Витрати майбутніх періодів.

Нормування оборотних коштів. Поняття й мета нормування оборотних коштів. Нормовані оборотні кошти. Ненормовані оборотні кошти. Методи нормування оборотних коштів: метод прямого розрахунку, аналітичний метод, коефіцієнтний метод. Норма запасу оборотних коштів. Норматив оборотних коштів у виробничих запасах. Транспортний, підготовчий, поточний, резервний запас. Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві. Коефіцієнт наростання витрат: методика його визначення. Норматив оборотних коштів у залишках готової продукції. Норматив оборотних коштів у витратах майбутніх періодів. Сукупний норматив оборотних коштів.

Показники використання оборотних коштів підприємства. Ефективність використання оборотних коштів. Коефіцієнт оборотності. Коефіцієнт завантаження. Тривалість одного обороту. Економічне значення оборотності. Значення прискорення оборотності оборотних коштів. Вплив використання оборотних коштів на рівень рентабельності. Основні напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів. Джерела та способи економії матеріальних ресурсів на підприємствах.

Тема 10. Інвестиції та інвестиційна діяльність підприємства

Сутність інвестицій та їх класифікація. Поняття, склад і структура інвестицій. Характеристика інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Різновиди і структура капітальних вкладень.

Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій. Обчислення необхідного обсягу виробничих інвестицій. Визначення конкретних джерел фінансування виробничих інвестицій.

Формування і регулювання фінансових інвестицій. Загальна характеристика цінних паперів. Акции, облигації, казначейські зобов'язання України, ощадний сертифікат, вексель, майнові сертифікати. Формування й функціонування фондового ринку. Державне регулювання випуску та обігу цінних паперів.

Залучення іноземних інвестицій. Необхідність залучення, види, форми й структура іноземних інвестицій. Державне регулювання та ефективність залучення іноземних інвестицій.

Інвестиційні проекти підприємств та організацій. Цикл, фази та етапи обґрунтування інвестиційного проекту. Фінансовий план та оцінка ефективності інвестиційного проекту.

Тема 11. Інноваційна діяльність

Загальна характеристика інноваційних процесів. Інноваційні процеси. Новини. Нововведення. Види інноваційних процесів. Поняття, основні джерела, класифікація і взаємозв'язок інноваційних процесів. Вплив техніко-організаційних нововведень на виробництво.

Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрями. Сутнісно-змістова характеристика НТП і НТР. Фундаментальні дослідження. Наукові відкриття. Винаходи. Прикладні наукові й дослідно-конструкторські розробки. Загальні та пріоритетні напрями НТП.

Організаційний прогрес. Поняття, напрями та об'єкти. Сучасні тенденції організаційного прогресу.

Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень. Ефективність технічних нововведень, алгоритм її обчислення. Економічний ефект. Народногосподарський економічний та внутрішньогосподарський економічний ефект. Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Тема 12. Техніко-технологічна база й виробнича потужність підприємства

Характеристика техніко-технологічної бази (ТТБ) виробництва. Сутнісна характеристика. Складові й тенденції розвитку ТТБ. Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства. Дефініція технічного розвитку та оцінка технічного рівня підприємства. Основні показники технічного рівня підприємства. Основні етапи планування технічного розвитку підприємства.

Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Суть і види. Організаційно-правові основи. Витрати на надання та ефективність лізингових послуг.

Формування та використання виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності. Використання виробничої потужності.

Тема 13. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика

Поняття виробничої логістики. Традиційна і логістична концепція організації виробництва. Підходи до управління матеріальними потоками: «штовхаюча» система, «тягнуха» система. Логістична концепція «MRP». Мікрологістична концепція KANBAN.

Мікрологістична концепція «Оптимізована виробнича технологія». Мікрологістична концепція «Худе виробництво».

Тема 14. Витрати підприємства і собівартість продукції

Загальна характеристика витрат на виробництво продукції. Витрати й собівартість продукції. Класифікація витрат. Управління витратами на підприємстві. Система управління витратами. Формування й контроль витрат за місцями та центрами відповідальності. Аналітичні аспекти співвідношення змінних і постійних витрат

Сукупні витрати й собівартість продукції. Кошторис виробництва. Собівартість різних видів продукції. Собівартість окремих видів продукції. Сутність і методи калькулювання. Методика обчислення основних статей калькуляції. Прогнозування собівартості на етапах розробки та освоєння нових виробів.

Ціни на продукцію, сутнісна характеристика, види, методи встановлення та регулювання. Загальна характеристика ціни; види цін. Загальні та специфічні чинники ціноутворення. Методи ціноутворення.

Тема 15. Фінансово-економічні результати підприємства

Зміст і форми фінансової діяльності підприємства. Характеристика фінансової діяльності. Планування фінансової діяльності. Фінансовий план підприємства.

Формування і використання прибутку. Сутність і показники прибутку. Загальний, чистий, валовий, операційний, маржинальний прибуток. Джерела прибутку та його обчислення. Напрямки використання прибутку. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Сутність та інформаційна база оцінки. Оцінка прибутковості та активності. Оцінка фінансової стійкості й платоспроможності.

Сутнісна характеристика та вимірювання ефективності виробництва. Економічна суть і загальна методологія визначення. Види ефективності виробництва. Вимірювання ефективності діяльності. Оцінка соціальної ефективності.

Чинники зростання ефективності виробництва. Класифікація та загальна характеристика. Напрямки дії та використання окремих чинників.

Тема 16. Економічна безпека підприємства

Характеристика економічної безпеки підприємства. Поняття й цілі. Структурні елементи і схема організації економічної безпеки. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Аналіз та оцінка досягнутого рівня економічної безпеки. Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими.

Служба безпеки підприємства. Принципи організації та ключові завдання. Функції, об'єкти та управління безпекою.

Розділ III Управління потенціалом підприємства

Тема 1. Основи управління формуванням і розвитком потенціалу підприємства

Поняття потенціалу підприємства. Рівні зв'язків. Риси підприємства як системи. Характеристики моделі потенціалу підприємства.

Елементи потенціалу підприємства. Об'єктні і суб'єктні складові потенціалу підприємства.

Методичні та організаційно-економічні засади формування потенціалу підприємства. Властивості економічних систем, які впливають на формування потенціалу підприємства. Модель формування потенціалу підприємства. Закон синергії.

Тема 2. Оптимізація структури потенціалу підприємства

Графоаналітичні підходи до опису потенціалу підприємства. Метод аналізу «Квадрат потенціалу» як інструмент управління потенціалом. Алгоритм графоаналітичного методу оцінки потенціалу підприємства «Квадрат потенціалу».

Цілісність, складність, взаємозв'язок та взаємодія елементів потенціалу. П'ять етапів процесу оптимізації потенціалу, які впливають із закону синергії. Підприємство як елемент економічної організації вищого порядку. Концепція “людських ресурсів”. Інформатизація.

Особливості визначення галузей, в яких діє підприємство. Розпізнавання кластерів та виявлення ключових взаємозв'язків. Дослідження архітектури економічної організації.

Тема 3. Парадигма управління потенціалом за вартісними критеріями

Дослідження та оцінка потенціалу підприємств з погляду параметрів його поточної і ринкової вартості. Критерії вартості як вихідна інформаційна база для оцінки можливостей збільшення вартості його потенціалу. Структурно-логічна схема формування вартості потенціалу підприємства.

Класифікація методів оцінки вартості потенціалу підприємства. Оцінка майна підприємств. Оцінка ринкової вартості підприємства. Витратна, порівняльна і результатна концепції оцінки вартості потенціалу підприємства.

Тема 4. Інформаційне забезпечення і сучасні технології управління складними виробничими системами

Інформація в управлінській діяльності. Джерела інформації для діагностування, оцінка достовірності інформації. Цілі і завдання інформаційного забезпечення. Інформаційні ресурси підприємства. Найважливіші принципи сучасних інформаційних систем.

Зміст організаційно-виробничої системи. Елементи організаційно-виробничої системи. Підприємство як частина виробничого процесу.

Складові матеріально – технічного потенціалу. Значення основних фондів. Питома вага складових матеріально-технічного потенціалу.

Земельні ділянки. Нерухомість. Основні методики оцінки вартості земельних ділянок, будівель і споруд.

Особливості оцінки вартості машин і обладнання. Витратний, порівняльний і дохідний підходи до оцінки вартості машин і обладнання.

Тема 6. Система управління формуванням і використанням трудового потенціалу підприємства

Основні поняття. Значення кадрової складової потенціалу підприємства. Стадії перетворення трудових ресурсів у робочу силу.

Характеристика компонентів трудового потенціалу. Завдання управління трудовим потенціалом підприємства

Витратний, порівняльний і дохідний підходи до оцінки вартості трудового потенціалу підприємства.

Тема 7. Управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства

Категорія «конкурентоспроможність потенціалу» і її актуальність в умовах ринку. Формування конкурентоспроможності потенціалу на базі конкурентних переваг.

Необхідність та основні етапи управління конкурентоспроможністю потенціалу: оцінка розміру, структури, динаміки та ефективності використання потенціалу підприємства та його частки на відповідному ринку; оцінка рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Переваги оцінки конкурентоспроможності потенціалу складних економічних систем на базі індикативного методу. Сукупність індикаторів, показників і стандартних соціально-економічних нормативів, що формують матрицю конкурентоспроможності і характеризують резерви й витрати потенціалу підприємства. Обґрунтування стратегії і тактики забезпечення цільового рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства і управлінських механізмів їх реалізації.

Тема 8. Система антикризового управління потенціалом підприємства

Передумови та механізм виникнення кризових станів потенціалу підприємства. Параметри життєдіяльності підприємства. Зовнішні і внутрішні кризові фактори.

Можливість виникнення та розгортання кризових явищ. Особливості кризових явищ складових потенціалу підприємства. Основні завдання антикризового управління підприємством.

Тема 9. Механізми та інструменти протидії кризовим процесам

Загальна характеристика кризового стану потенціалу підприємства.

Методологічні підходи до обґрунтування управлінських рішень щодо виходу підприємства з кризового стану. Функції і принципи антикризового управління. Структурно-логічна схема антикризового управління.

Діагностики кризи розвитку підприємства. Структура антикризової програми: Оптимізація використання ресурсного потенціалу підприємства. Система контролю ефективності антикризового управління.

Тема 10. Управління результативністю використання потенціалу підприємства

Джерела формування прибутку. Розподіл прибутку. Дивідендна політика.

Методичні підходи до оцінки результативності використання потенціалу підприємства. Основні показники оцінки ефективності потенціалу.

Чинники зростання ефективності потенціалу підприємства. Напрями зростання ефективності потенціалу підприємства. Ефективність системи управління.

Тема 11. Проектування систем управління потенціалом на підприємствах

Поняття проекту. Схема проекту. Відмінні ознаки проекту.

Структуризація проекту. Основні завдання процесу структуризації проекту. Стандартні кроки процесу структуризації проекту. Реалізація комплексних цільових систем управління потенціалом підприємства.

Тема 12. Особливості інноваційного відтворення потенціалу підприємства

Інновація. Інноваційна діяльність. Фази інноваційного процесу. Причини виникнення та поширення інновацій. Етапи формування інноваційної моделі на підприємстві.

Оцінка майбутніх надходжень із позиції поточного моменту. Діаграми грошових потоків. Основні показники економічної ефективності нововведень.

Тема 13. Організаційно-економічне забезпечення вдосконалення і впровадження систем управління потенціалом підприємств

Концепції удосконалення управління потенціалом підприємства. Вимоги до системи управління потенціалом підприємства. Планування (формування) системи програмних цілей програми вдосконалення управління потенціалом, заходів щодо їх досягнення.

Напрями подальшого прогресу організаційних структур управління. Етапи формування організаційної моделі.

Розробка організаційного плану: визначення завдань. Розробка виробничої програми, складання календарних планів, ресурсне обґрунтування, визначення кола учасників планових робіт. Основні завдання, які необхідно вирішувати в процесі розробки плану продажу та його реалізації.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Під час оцінювання необхідно враховувати:

- характеристики відповіді здобувача третього освітнього рівня: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості загально-навчальних та дисциплінарних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);- самостійність суджень.

Ці орієнтири покладено в основу трьох рівнів позитивних навчальних досягнень здобувачів третього освітнього рівня: задовільного, доброго, відмінного.

1. Оцінювання знань вступника до аспірантури відбуватиметься за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінок: 90-100 балів А – „відмінно”, 80-89 балів В – „дуже добре”, 70-79 балів С – „добре”, 60-69 балів Е – „задовільно”, 59 і менше балів – „незадовільно”.

2. Конкурсний бал (КБ) вступника до аспірантури складається за формулою: $KB = BIC \cdot 0,5 + BIM \cdot 0,25 + PDD \cdot 0,25$, де:

BIC – результат вступного іспиту зі спеціальності (вага якого становить 50 відсотків конкурсного бала, ваговий коефіцієнт – 0,5);

BIM – результат вступного іспиту з іноземної мови (вага якого становить 25 відсотків конкурсного бала, ваговий коефіцієнт – 0,25).

PDD – презентації дослідницьких досягнень у вигляді наукового реферату з обраної спеціальності (вага якого становить 25 відсотків конкурсного бала, ваговий коефіцієнт – 0,25).

3. Незадовільна оцінка з будь-якого вступного іспиту є підставою для відмови в допуску до подальших вступних випробувань. Перескладання вступних випробувань не дозволяється.

4. За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури Приймальна комісія ухвалює рішення щодо кожного вступника на основі конкурсної системи.

ІV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Політична економія

1. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 9-те вид., переробл. і доповн. – К., Знання, 2014. – 710 с.

2. Політична економія : підручник / За ред. В. Д. Базилевича – 7-ме вид., стер.-К.: Знання-Прес, 2008– 719 с.

3. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / За ред. С. Панчишина, П. Островерха; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. К.: Знання, 2010. 437 с.

4. Баб'як М. Н., Л. А. Пешенкова, А. В. Рибчук. Економічна теорія: Навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2005. 230 с.

5. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. К.: Знання, 2008. 263 с.

6. Беляєв О. О., Бебело А. С. Політична економія: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2001. 300 с.

7. Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Основи економічних знань. 2-ге вид. К.: Знання-Прес, 2004 р.

8. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка): Терміни, поняття, персоналії / За наук. ред. Г. І. Башнянина, В. С. Іртемчука. К.: Магнолія плюс, 2004.

9. Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф., Ряба О. І. Економічна теорія: навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2010. 369 с.

10. Економічна теорія. Макроекономіка: підручник / За ред. В. М. Тарасевича. К.: Знання, 2012. 206 с.

11. Економічна теорія: навч. посіб. / За ред. З. І. Галушки; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Друк Арт, 2012. 350 с.

12. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 9-те вид., переробл. і доповн. К., Знання, 2014. 710 с.

13. Мочерний С.В. Політекономія : Підручник. К.: Знання, 2006. 390с.

14. Ніколенко Ю.В. Політекономія. К.: ЦУЛ, 2003. 412 с.
15. Основи економічної теорії: Політекономічний аспект: Підручник / За ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. К.: Знання-Прес, 2004.
16. Політична економія : навч. посібник / За ред. К.Т. Кривенка. К.: КНЕУ, 2008. 512 с.
17. Уразов А.У., Саух, І.В. Основи економічної теорії : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2013. 312 с.

Економіка підприємства

1. Азарова А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства : навч. посіб. Вінниця, 2016. 215 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2016. 378 с.
3. Бандурка О.М., Ковальов Є.В., Садиков М.А., Маковоз О.С. Економіка підприємства: навчальний посібник. Х.: ХНУВС. 2017. 192 с.
4. Вігуржинська С. Ю., Басюркіна Н. Й., Свистун Т. В. Економіка підприємства : навч. посіб - Одеса : Гуляєва В. М. [вид.], 2018. 115, с.
5. Галушак М.П., Машлій Г.Б., Гевко О.Б. Організація виробництва : навч. посіб. Тернопіль, 2017. 139 с.
6. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2012. 302 с.
7. Економіка підприємства : посібник. / Т.В. Кузнецова та ін. Рівне : НУВГП, 2013. 315 с.
8. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. М. Посохов, та ін. Харків: НТУ, 2016. 380 с.
9. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2004.
10. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 728 с.
11. Економіка підприємства / Круш П.В. та ін. ; за заг. ред. П.В. Круша. Київ, 2007. 780 с.
12. Маслак О.І. Економіка промислового підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2011. 172 с.
13. Свіницька О. М. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Кондор, 2009. 264 с.
14. Скибінська З.М. Економіка та організація виробництва : навч. посіб. Київ, 2012. 299 с.
15. Шегда А.В., Харченко Т.Б., Сагайдак Ю.А., Пашнюк Л.О. Економіка підприємства : збірник тестів і задач : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 239 с.

Управління потенціалом підприємства

1. Березін О.В., Дуда С.Т., Міценко Н.Г. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2015. 308 с.
2. Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2006. 368 с.
3. Касьянова Н.В., Солоха Д.В., Морєва В.В. Потенціал підприємства: формування та використання: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 248 с.
4. Хом'яков В. І. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. К.: Кондор, 2012. 432 с.
5. Бачевський Б. Є., Заблудська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 400 с.
6. Бондарчук Ю.В., Марущак А.І. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи: навч. посіб. К.: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2013. 372 с.

7. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. - К: Центр учбової літератури, 2004. - 504 с.
8. Гавва В. Н., Божко Е. А. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: навч. посіб. Київ, 2004. 224 с.
9. Дикань В.Л. Стратегічне управління: навч.посіб. К.: ЦУЛ, 2013.273 с.
10. Заблоцький Б.Ф. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч.посіб. Львів: «Новий світ-2000», 2015.427с.
11. Економіка та організація виробництва: підручник /За ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. К: Знання, 2007. 678с.
12. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. К: Центр учбової літератури, 2005. 352 с.
13. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб./О.К. Добикіна, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк., М.Є. Кокотько, Т.Д. Костенко, А.А. Герасимов ; за ред.. О.К. Добкіна. К.: Центр учбової літератури, 2007. 208 с.